

Sonja & Co

Eerste druk, september 2012
© 2012 Johnnie Crystal

ISBN: 978-90-484-2602-7
NUR: 337

Uitgever: Free Musketeers, Zoetermeer
www.freemusketeers.nl

Hoewel aan de totstandkoming van deze uitgave de uiterste zorg is besteed, aanvaarden de auteur en uitgever geen aansprakelijkheid voor eventuele fouten en onvolkomenheden, noch voor de directe of indirecte gevolgen hiervan.

Niets uit deze uitgave mag zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever worden openbaar gemaakt of verveelvoudigd, waaronder begrepen het reproduceren door middel van druk, offset, fotokopie of microfilm of in enige digitale, elektronische, optische of andere vorm of (en dit geldt zonodig in aanvulling op het auteursrecht) het reproduceren (I) ten behoeve van een onderneming, organisatie of instelling of (II) voor eigen oefening, studie of gebruik welk(e) niet strikt privé van aard is.

SONJA&Co

JOHNNIE CRYSTAL

Sonja Frenckel

De Nazi's gingen vreemd om met hun mede-Duitsers, tenminste, als dat Joden waren. Abraham Frenckel was een Jood die in de Eerste Wereldoorlog als jachtvlieger voor zijn land gestreden had, maar die vanaf 1933 gehaat werd. Abraham was erg rijk geworden en hij had de illusie gekoesterd dat hij met zijn rijkdom zijn status kon bewaren. Niets bleek minder waar te zijn, want in 1935 werd hij gearresteerd, en al zijn vastgoed en zijn banktegoeden werden door de Nazi's afgenomen. Correctie, ze werden door Hermann Göring ingepikt.

Maar Abraham had ook nog vrienden. Een daarvan was Ralph Dewinter, een voormalige tegenstander uit de oorlog. Ralph had hem geholpen om Duitsland te verlaten, en het was Abraham zelfs gelukt om een vermogen aan goud en diamanten mee te smokkelen.

In Engeland had hij een fabriek voor vliegtuigonderdelen opgezet: De firma AFviation.

Abraham en zijn vrouw Rachel, hadden twee dochters:

De oudste, Hadassa, een begaafde pianiste, was getrouwd met de bekende Joodse violist Jascha Edelman en woonde in Amerika. Edelman was in 1939 op spectaculaire wijze uit Oostenrijk gevlucht. Die vlucht was helemaal te danken geweest aan het moedige optreden van John Dewinter, de zoon van Ralph. Ralph Dewinter zelf was in 1939 door Reinhard Heydrich van spionage beschuldigd en gefusilleerd. Ralph werd door de familie Frenckel als een martelaar beschouwd, en John was in hun ogen nu de grote held. John woonde bij hen op het landgoed The Beeches, en was ingenieur-testvlieger voor de fabriek.

De jongste dochter van het gezin heette Sonja, en zij was na hun komst in Engeland de assistente van haar vader en later de secretaresse van het bedrijf geworden.

John had in die tijd meer gedaan dan testvliegen en vliegtuigen ontwerpen. Hoewel hij militaire dienst had weten te ontlopen, had hij een grote hekel aan de Nazi's. In 1939 hadden ze hem als een beest door half Europa opgejaagd, en ze hadden zijn vader te pakken genomen.

Om die reden had John ja gezegd, toen er in 1942 een beroep op

hem werd gedaan. Er was hem gevraagd om een groepje Britse commando's door de bergen van het Berchtesgadener Land te loodsen.

Sonja wist hier niets van. Ze had alleen gemerkt dat John samen met zijn vriend Danny Chernick in 1942 een aantal maanden was weggeweest. De reden werd nooit genoemd, en John kwam veel later terug dan Danny. Bij terugkomst had hij moeten herstellen van lichamelijke verwondingen en geestelijke uitputting.

Het was nu 1943 geworden. De Nazi's hadden niet meer overal de overhand. Na de verpletterende nederlaag bij Stalingrad, in februari, kwamen er van het oostfront steeds meer berichten over zegevierende herzieningen van de linies. Iedereen, behalve verstokte Nazi's, begreep deze terminologie van Göbbels. Het Afrika Korps werd uit Noord Afrika verdreven en de geallieerden hadden hun blik al geworpen op Sicilië en Italië.

Sonja merkte dat al deze berichten voor John Dewinter helemaal geen bron van verheuging en hoop waren, ze gingen groten-deel langs hem heen. Sonja wist niets van zijn recente ervaringen in Berchtesgaden en Kroatië, maar ze zag wel dat hij dingen had meege-maakt die een bres hadden geslagen in zijn reserves. Hij had moeite om de draad weer op te pikken.

Het was een mooi voorjaar. Norfolk was een mooi graafschap, met bij de kust het merengebied The Broads voor liefhebbers van watersport, en overal het ontluikende groen. Ondanks de oorlog waren er veel militairen die er met een vriendin op uit trokken om van de natuur en van elkaars gezelschap te genieten.

Maar John deed niets van dit alles.

Sonja had gehoopt om met hem wat ontspanning te zoeken in de aangename omgeving. In plaats daarvan stortte hij zich op zijn werk. Hij maakte testvluchten, hij keek wat rond in de werkplaatsen, bemoeide zich met het werk aan de nieuwe verkenner, de AF-2, maakte luchtvaarttekeningen, en probeerde wat theoretisch werk te doen. Hij kwam maar moeilijk op gang en was stil en in zichzelf gekeerd.

Sonja kende hem aardig.

Ze dacht wel te weten wat de oorzaak was.

Liefdesverdriet.

Ze raadde tamelijk nauwkeurig wat John had doorgemaakt.

Het vorige jaar was er namelijk net zoiets met Jean de Villiers gebeurd. Jean was een jachtvlieger uit hetzelfde squadron als Johns broer Pierre. Hij had op The Beeches gelogeerd om te herstellen van verwondingen die hij had opgedaan tijdens zijn werk bij het Franse vzet. Maar Sonja wist dat Jean's grootste probleem het verlies van zijn geliefde Marie was. En Sonja had geruchten gehoord dat John sinds 1939 een geliefde in Duitsland had.

Sonja had de geliefde van Jean Victor ontmoet. Marie was voor een marconistenopleiding in Engeland geweest en had een weekend bij hen gelogeerd. Het was een vriendelijke spontane jonge vrouw geweest, iemand die onder normale omstandigheden van de mooie dingen van het leven had kunnen genieten, die had gehoopt om later met Jean gelukkig te worden. Toch had ze zonder aarzeling de geheime strijd tegen de bezetters van haar land opgenomen en ze had de ultieme prijs betaald.

Telkens als Sonja terug dacht aan Marie, moest ze een vergelijking trekken met zich zelf. Zij was de dans ontsprongen. De Duitsers hadden geen grip meer op haar en haar familie, maar zij deed ook niets tegen hen. Niet iets zoals John, Pierre, Jean, Marie en Danny deden.

Sonja werkte als secretaresse voor haar vader, maar ze voelde toch dat ze daarmee tekortschoot.

In het voorjaar van 1943, niet lang na Johns terugkeer van Malta, kwamen Jean en Danny op bezoek. Danny, een oude vriend van de familie, was er het eerst. Hij zat met John in de bibliotheek toen Jean arriveerde. Jean werd enthousiast ontvangen door Rachel Frenckel. Ze wees hem naar de bibliotheek.

'Er is een andere kennis op bezoek. Ik zal koffie laten brengen.'

Ze liep naar de huistelefoon en belde Sonja, die op haar kantoor werkte.

Het was voor het eerst dat Jean en Danny elkaar ontmoetten. Zodra het drietal alleen in de bibliotheek was, maakte John tactvol duidelijk dat ze met zijn drieën een grootste gemene deler hadden.

'Danny, Jean heeft ook voor Dr. Jones gewerkt. Hij is teruggekomen met de mannen van de Bruneval raid.'

Hij keek Jean aan.

‘Vorig jaar november hebben Danny en ik met nog wat anderen ook een klus opgeknapt. Danny is wat eerder teruggekomen, ik kon niet zo gauw weg komen.’

‘En de anderen?’

John vertrok zijn gezicht en keek hem veelbetekenend aan, toen wierp hij een korte blik naar Danny.

‘De anderen zijn net als Marie begraven onder een andere naam.’

Jean vertrok zijn gezicht.

‘Was het zo’n klus?’

Op dat moment kwam Sonja binnen, en serveerde de koffie. Toen iedereen was bediend, ging ze zitten. De mannen keken verbaasd, omdat ze verwacht hadden dat Sonja weer zou vertrekken.

Maar ze keek Danny vrijmoedig aan en begon te praten.

‘Weet je, ik heb best een idee waar jullie mee bezig zijn. Ik weet dat Marie ook zulk werk deed. De laatste tijd vraag ik me af waarom ik zoiets ook niet zou kunnen doen.’

De drie mannen keken elkaar stomverbaasd aan, zoiets hadden ze niet van de bescheiden Sonja verwacht.

John maakte een handgebaar.

‘Sonja, wat jij hier doet is net zo belangrijk. Waarom zou je het gevaar zoeken?’

‘Ik zoek het gevaar niet, maar ik wil mijn steentje bijdragen om iets tegen de Duitsers te doen. Om afbreuk te doen bedoel ik.’

‘Sonja, wat bedoel je? Afbreuk doen?’

‘Iets saboteren, een plan verijdelen, roet in het eten gooien.’

‘Dat is niet nodig, met je werk hier doe je ook afbreuk.’

‘Niet voldoende. Ik spreek Duits, als het nodig is met een Berlijns accent. Daardoor heb ik een unieke mogelijkheid om meer te doen. Marie was bruikbaar omdat ze een goede marconiste was. Ik kan bruikbaar zijn omdat ik Duits spreek.’

Danny trachtte haar af te remmen.

‘Sonja, dat is waar, maar er zijn honderden, duizenden, die goed Duits spreken. Jij hoeft je niet bij hen aan te sluiten.’

Sonja ging koppig verder:

‘Ik kan bijvoorbeeld Duitse berichten vertalen en archiveren. Maar ik kan ook in Frankrijk of in Duitsland opdrachten uitvoeren.’

John kwam half overeind.

‘Sonja, je weet wat er met Marie is gebeurd. Je kunt vast ook wel raden welke risico’s wij hebben gelopen, daar wil jij jezelf toch niet aan blootstellen?’

Sonja keek hem met een zekere koelheid aan.

‘Ik heb een heel goed idee waar jij mee bezig bent geweest toen je een paar maanden weg was. Ik sta niet te springen om naar Duitsland of bezet gebied te gaan, maar ik denk dat er hier in Engeland heel wat werk is om Duitse berichten te analyseren.’

Ze keek Danny aan.

‘Als ik naar jou baas toe stap, denk ik dat hij wel iets voor me te doen heeft in Duitsland.’

‘Doe dat niet Sonja!’

Ze keek naar Jean.

‘Ik ben trots op wat Marie gedaan heeft en ik had heel graag met haar willen samenwerken.’

Jean ervoer een pijnscheut en vertrok zijn gezicht toen er over Marie werd gepraat. Maar Jean moest ook denken aan Anna Rouffach, die wispelturige en behaagzieke Franse vrouw, waar hij korte tijd mee had samengewerkt. Rouffach had uit jalousie zijn verloofde, Marie d’Aubusson, verraden. Hij bedacht dat een collega als Sonja oneindig te verkiezen was boven een onberekenbare Anna Rouffach.

Sonja bleef argumenten aanvoeren en nam daardoor in feite het initiatief tot het ontstaan van Sonja & Co.

Operation Confusion

Een nieuwe baan

Sonja kreeg niet, zoals ze verwacht had, een gesprek met een baas van Danny. In plaats daarvan introduceerde Danny haar bij Gubbins van de SOE (Special Operations Executive). Sonja wist niets van het spionage- en inlichtingenwerk, en ze had gedacht dat er maar één dienst was. Datgene wat zij in gedachten had viel niet onder de SIS maar onder de SOE, en haar gesprek vond plaats met generaal majoor Colin McVean Gubbins.

Gubbins was een van de mannen die Operatie Welkin in werk had gezet. Gubbins zelf had ook een indrukwekkende staat van dienst. Al voor de oorlog was hij lid van de reguliere geheime dienst geweest, en had zelfs opdrachten uitgevoerd die hem niet door zijn bazen opgedragen waren. Hij had geheim werk gedaan voor William Stephenson en Churchill. Dat was in de tijd dat Churchill nog geen premier was en dus niets te zeggen had. Ja, het werk zou onwettig geweest zijn ware het niet dat Churchill de koning had weten over te halen om een schaduw geheime dienst te sanctioneren.

De mannen en vrouwen die voor die dienst werkten, werden *Bakerstreet Irregulars* genoemd. Gubbins was in 1939 in Warschau geweest en had op 22 augustus een kopie van een Enigma codeapparaat van de Poolse geheime dienst overgenomen en naar Engeland laten smokkelen.

Dat, en de extra enigmaschijven die omstreeks die tijd door Ralph Dewinter en Bob M'bele waren meegesmokkeld, had de Britten geholpen om de Duitse codes steeds beter te kunnen ontcijferen. In 1943 was het meeste Duitse berichtenverkeer een open boek voor de Britse decoders in Bletchley Park. Maar het was een gigantisch werk om al die berichten te vertalen, te archiveren en te correleren, want letterlijk alle berichten van de *Kriegsmarine*, *Luftwaffe*, *Wehrmacht* en de regering, kwamen in Engeland binnen en moesten verwerkt worden.

Er waren archiefsystemen met kruisverwijzingen, maar de meeste